

Aleksandar RADOMAN (Podgorica)

Institut za crnogorski jezik i jezikoslovlje „Vojislav P. Nikčević“
alradoman@yahoo.ie

**HRVATSKE KNJIŽEVNE TEME BOŽA MILAČIĆA
- DRAGOCJEN PRILOG CRNOGORSKO-HRVATSKIM
KNJIŽEVNIM VEZAMA -**

Knjiga *Hrvatske književne teme* Boža Milačića, koju je za štampu priredio dr Jakov Sabljčić, dragocjeno je štivo u više ravni: osim što sadržajem pruža uvid u beskrajno zavodljiv prostor mogućnosti tumačenja teksta, svojom pojavom svjedoči o dubokoj povezanosti crnogorske i hrvatske kulture, ali i podseća na svestranu i darovitu no djelimično zanemarenu ličnost naše literature.

Ključne riječi: *hrvatska književnost, Božo Milačić, književna kritika, esej*

Knjiga *Hrvatske književne teme* Boža Milačića, nedavno objavljena u Osijeku u izdanju Crnogorskoga kulturnog društva „Montenegro – Montenegrina“ i Hrvatsko-crnogorskoga društva prijateljstva „Croatica – Montenegrina“, novi je vrijedan prilog uspostavljanju plodotvornoga i višeznačnog dijaloga dviju bliskih kultura – crnogorske i hrvatske. Publikovana kao 14. izdanje biblioteke Istraživanja, koju već punih 15 godina u okviru projekta *Kulture u doticaju: stoljetni hrvatski i crnogorski književni identiteti*, pod pokroviteljstvom Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, uređuje prof. dr Milorad Nikčević, Milačićeva knjiga sabira sve važnije radove koje je ovaj daroviti crnogorski kritičar posvetio hrvatskim piscima i književnosti. Vanrednim trudom minucioznoga priređivača, inače već afirmisanoga književnog teoretičara, kroatiste i montenegrliste, dr Jakova Sabljčića, u ovoj knjizi našli su se žanrovski raznorodni Milačićevi tekstovi – studije, eseji, predgovori, članci, kritike, zapisi te razmišljanja o književnosti i književnoj kritici.

Božo Milačić rođen je 1920. godine u Brskutu, ali je najveći dio života proveo izvan Crne Gore. Srednju školu završio je u Mostaru, Filozofski fakultet u Zagrebu, a tu se i trajno nastanio i ostvario zapaženu karijeru književnoga kritičara, pjesnika, proznoga i dramskog pisca. Bio je urednik Radio

Zagreba, kulturne rubrike *Vjesnika* i Televizije Zagreb. Za života pojavile su se dvije knjige njegovih eseja o savremenim književnicima – *Suze i zvijezde: književni razgovori* (1956) i *Vrijeme i poezija* (1961). Umro je u Zagrebu 1974. godine. Premda je najveći dio života proveo izvan Crne Gore, Milačić je trajno i čvrsto bio vezan za zemlju svoga rođenja. Dimenzije njegove privrženosti Crnoj Gori i njenoj literaturi najbolje ocrta posthumno objavljena knjiga *Crnogorske književne teme* (urednik Branko Banjević, NIO „Pobjeda“, Titograd, 1979). Njegova interesovanja kreću se u širokom rasponu od kanonskih vrijednosti crnogorske literature, u prvome redu Njegoša, pa sve do njemu savremenih pisaca i, u to vrijeme, tek naviješćenih tokova i pojava crnogorske književnosti. Osvrćući su u predgovoru toga izdanja na Milačićev književnokritički postupak, dr Radoslav Rotković lucidno primjećuje: „Milačić nije prvenstveno teoretičar, ali ne zato što to ne bi mogao već zato što to neće. On je stvaralac, pjesnik, dramski pisac, esejista koji nastoji da shvati drugog stvaraoca. Zato, iako se bavi analizom, njeguje stil poetske interpretacije. Takođe, u raščlanjivanju elemenata nikad ne gubi iz vida cjelinu. Njegova razmatranja povodom knjige i problema, koja su kod mnogih esejista hipertrofirana, ovdje su usputna i sažeta.“ Sve bitnije elemente Milačićeva stila koje je ovđe lapidarno skicirao Rotković prepoznamo i u knjizi *Hrvatske književne teme*.

Slijedeći princip žanrovskoga razvrstavanja tekstova, priređivač *Hrvatskih književnih tema*, dr Jakov Sabljčić, knjigu je podijelio u nekoliko cjelina, kojima prethodi koliko precizna toliko i sveobuhvatna Uvodna riječ, „Hrvatske književne teme Bože Milačića“, iz pera priređivača izdanja. Prvu cjelinu knjige čine kraće studije posvećene piscima Augustu Cesarcu i Otokaru Keršovaniju te kritičaru Milanu Marjanoviću. U drugom dijelu nahode se eseji posvećeni djelima Mirka Božića, Vladana Desnice, Jura Kaštelana, Vesne Parun, Dušanke Popović-Dorofejeve, Stanislava Šimića, Tina Ujevića i Vladimira Vidrića, kao i esej „Savremena hrvatska poezija i proza“. I u trećem dijelu knjige našli su se eseji, istina nešto kraćega formata i prilagođeni njihovoj izvornoj funkciji – riječ je, naime, o predgovorima za lektirna izdanja Augusta Cesarca, Ivana Mažuranića, Ranka Marinkovića i Grigora Viteza, kao i uvodnicima poema hrvatskih pisaca Marina Franičevića, Jura Kaštelana, Ivana Gorana Kovačića i Vladimira Popovića. Četvrti dio knjige sadrži Milačićeve članke pisane najčešće povodom nekoga književnog događaja i objavljene mahom u dnevnome listu *Vjesnik*. Tim dijelom knjige obuhvaćeni su pisci: Vesna Parun, August Cesarec, Vladimir Nazor, Ivan Goran Kovačić, Ivo Andrić, Miroslav Krleža, Fran Alfirević, August Šenoa, Danko Anđelinović, a tu su i osvrti na aktuelne književne teme. Petim poglavljem knjige, pod naslovom „Kritike“, obuhvaćeno je nekoliko žanrovski raznorodnih

grupacija – prikaza, recenzija i eseja o: istorijskoj vertikali hrvatske književne kritike, Dobriši Cesariću, Miroslavu Krleži, Augustu Cesarcu, Slavku Mihaliću, Mariji Novaković, Juru Franičeviću, Vesni Parun, Dragutinu Tadijanoviću i Vjekoslavu Majeru. Pišući o ovome segmentu Milačićeva opusa, dr Jakov Sabljčić primjećuje da je „Milačićev pristup smješten na razmeđu vanjske i unutarnje kritike, odnosno u prostor između povijesne i sociološke argumentacije te zanimanju za psihološku jedinstvenost književnog djela“. Šesti dio knjige čine tekstovi koje je priređivač odredio kao *zapise*, definišući ih kao tekstove u kojima dominira naglašeno emotivni diskurs i izostanak analitičnosti. To su tekstovi o Dragu Gervaisu, Ivanu Goranu Kovačiću, Dobriši Cesariću, Marku Maruliću i Ivu Andriću. Sedmo, posljednje, poglavlje knjige, pod naslovom „O književnosti i književnoj kritici“, donosi Milačićeva promišljanja o književnosti uopšte te opservacije o mjestu i ulozi književne kritike.

Rezimirajući zapažanja o književnokritičkoj metodi Boža Milačića, dr Jakov Sabljčić u zaključku svoje uvodne studije naglašava da je Milačić i teorijski zagovaralac impresionističke kritike, no da njegova kritička praksa prevazilazi ograničenja impresionističkoga deskriptivizma prerastajući u osoben umjetnički izraz te dodaje: „Milačić je u svojim esejima, studijama, prikazima i člancima otkrivao vrijednosti aktualnih literarnih pojava, potom upućivao na dotad neotkrivene značajke starijih i novijih pisaca ili na tek kasnije elaborirana 'estetska otkrića' pojedinih literarnih činjenica. Zato su Milačićeve *hrvatske književne teme* prilog poznavanju hrvatske pisane riječi, posebice u razdoblju njegova aktivnog bavljenja kritikom, analizom i interpretacijom.“

Knjiga *Hrvatske književne teme* Boža Milačića dragocjeno je štivo u više ravni: osim što sadržajem pruža uvid u beskrajno zavodljiv prostor mogućnosti tumačenja teksta, svojom pojavom svjedoči o dubokoj povezanosti crnogorske i hrvatske kulture, ali i podseća na svestranu i darovitu no djelimično zanemarenu ličnost naše literature.

Aleksandar RADOMAN

**CROATIAN LITERARY TOPICS BY BOŽO MILAČIĆ
- VALUABLE CONTRIBUTION TO
MONTENEGRIN - CROATIAN LITERARY RELATIONS**

The book *Croatian literary topics* by Božo Milačić, prepared for publishing by dr. Jakov Sabljčić, is a precious book in several aspects: apart from providing an insight into endless possibilities of text interpretation, it testifies of deep connections between Montenegrin and Croatian culture, and it also reminds readers of this versatile and talented but partly underrated author.

Key words: *Croatian literature, Božo Milačić, literary criticism, essay*